

Manuel BAIXAULI. **L'home manuscrit**. Palma: Moll (Raixa, 176), 2007, 239 p., 12 €

«No són reals els nostres somnis i malsons? No esdevé real allò que som capaços d'imaginar?» (p. 170). De proves que les

experiències viscudes i les imaginades se situen al mateix nivell, *L'home manuscrit* n'és ple. El tel que separa ficció i realitat és tan fi que acaba per esquinçar-se i, quan això passa, ens veiem submergits en una proposta novel·lística ambiciosa i complexa, que acreix el nivell d'exigència de lectura sense perdre la intel·ligibilitat en cap moment.

En aquesta obra, Manuel Baixauli juga amb tots els nivells possibles de ficció i tensa al màxim els artificis propis de la metanarrativitat integrant-los en la història, sia directament sia transfigurats a base d'analogies. Les relacions entre alguns personatges, per exemple, són exactament iguals que entre Déu i els homes: hom intueix que hi ha alguna instància superior, però només a uns pocs els és donat de conèixer-la. El protagonista, sabedor de la seva condició d'Escollit, menarà una existència condicionada per les revelacions d'Ell, un personatge misteriós que se li manifesta en diverses ocasions per mitjà d'una sèrie d'Intervencions: *Origen*, *Saviesa*, *Passió* i *Èxode*, que, en un altre ordre de coses, serveixen per il·lustrar els trets de personalitat antisocials que

defineixen la identitat de l'home: el refugi entre llibres, el record elegíac del passat, la imaginació com a espai per realitzar impossibles, la necessitat de la fugida... Només l'escriptura del seu *Dietari*, essencial per al descabdellament de la història, l'ajudarà a entendre's a ell mateix, si bé aquesta recerca obsessiva de la identitat en crisi el convertirà en una mena de Des Esseintes huysmansià, el *célibataire* apartat de qualsevol contacte que sublima la seva existència idealista, neuròtica i profundament reflexiva en l'aïllament de l'escriptura i en el refugi en l'art: pateix de grafo-mania, és afeccionat a la música, la pintura, el cinema, i per damunt de tot, refusa la norma social. I no és sobrer recordar que l'aspiració de destil·lar en unes pàgines selectes els centenars de quaderns manuscrits del *Dietari*, és a dir, de concebre la literatura com un accés privilegiat al coneixement del tot a partir de la fragmentarietat, Huysmans ja l'havia atribuïda a l'aristòcrata d'*À rebours*.

Les Intervencions, històries de gran força narrativa presentades mitjançant successius *flash backs* que n'expliquen les circumstàncies concretes, constitueixen, a la pràctica, el gruix argumental de la primera part, «Els llibres», i han de ser interpretades com a autèntiques epifanies de la vida del personatge principal. De fet, tot en aquesta novel·la s'amara d'una atmosfera volgudament religiosa: els títols de cada revelació mostren una filiació semàntica inequívoca (el Gènesi

és l'«origen», Bíblia vol dir «els llibres», hi ha l'Èxode i la Passió) que es complementa amb altres pistes semblants: la referència a l'anunciació i a l'arcàngel per al·ludir a les Intervencions, la trobada amb Déu, la visita al cementiri la nit de Tots Sants, o fins i tot la categorització dels personatges a través de les majúscules. Baixauli, doncs, té molta cura a fer visibles totes les peces que estableixen correspondències entre les revelacions i la recerca del sentit de la pròpia vida.

La culminació d'aquest itinerari d'autoconeixement, però, tindrà lloc ja a la segona part, «L'espill», que enllaça amb el present narratiu i exposa la crucial trobada entre Ell i el protagonista en el que és la Cinquena Intervenció. Ara comprem que tot allò que s'havia anat trobant escrit a la Bíblia, a les parets del far, entre els gargots d'una criatura, o el que havia escoltat a la ràdio i després transcrit (els pretextos de cada Intervenció), són narracions de clara lectura al·legòrica que, si per una banda justifiquen el caràcter «manuscrit» de l'home, per l'altra capgiren totalment la perspectiva des de la qual hem estat llegint la novel·la. Així, aquell que escrivia convençut que el dietari és «la forma menys postissa d'escriptura» (p. 12) ha desaparegut, i ara som davant d'un solitari ferit d'insatisfacció vital que s'aboca a la paraula com a teràpia contra l'oblit, un creador que imagina i reescriu el seu passat i, per damunt de tot, es projecta com a matèria literària sobre la seva obra. Per això només existeix a través del text. Tal com Escriptor, contrafigura literària de Josep Palàcios que el protagonista no aconsegueix trobar en la seva cerca erràtica per Sueca. El desdoblament del personatge en una doble

instància narrativa, concretat en la inclusió d'un autor ficcional, converteix l'estructura en una *mise en abîme* que revela l'autoreferencialitat del text (objec-tivitzada, entre altres recursos, en el mirall com a motiu recurrent o en l'ambientació de bona part d'escenes en espais tancats) i desvia l'interès cap al procés de construcció de la història més que no pas cap a allò que ens és explicat.

Tanmateix, l'obra no és finita, i Baixauli és conscient que la factura tècnica impecable de la novel·la no pot ofegar la història. Què queda, però, per dir? «La casa» i «L'asfalt», les darreres seccions –val a dir que de menys volada–, plantegen els efectes de la desaparició del personatge principal després de l'assolament de Villa Carmen i la destrucció de les llibretes que contenen tot el *Dietari*. Patro, Màrius, Teresa i la resta de veritables personatges de ficció –en el sentit més convencionalment literari– encara viuen sense saber-ne la raó. Tal com havia dit el seu creador, «res no acaba de colp, en la vida. Ni tan sols la mort anul·la l'existència, car els difunts ens visiten en fotografies, en gravacions, en textos, en la memòria» (p. 127). Només Ell gosa emetre una explicació: algú ha conservat «alguns fulls que han sobreviscut a l'enderroc, i on apareixem» (p. 228), cosa que els salva de l'oblit i els dóna esperança. En efecte, Espe, la nena que deu anys enrere entrà a Villa Carmen, ha conservat la llibreta negra enquadrada on hi havia la reescriptura definitiva del *Dietari*. La lectura que enceta la noia és, alhora, l'inici del dietari i el final de l'obra que tenim a les mans, un text perfectament circular, «un llibre compacte, com un cercle» (p. 130).

L'home manuscrit es dreça com una aportació singular, excepcional (en els dos sentits del terme) i, per damunt de tot, com un potent mecanisme de rellotgeria que ens reconcilia amb la Literatura. Si el dilema que es planteja al protagonista al final d'*Èxode* és entre «imaginar o crear» (p. 125), la resposta, que nosaltres subscrivim després d'haver llegit l'obra, no deixa lloc al dubte: «En tot cas, ambdós exercicis superen la realitat».

Antoni Isarch
Barcelona

Fe d'errades d'*Els Marges*, núm. 84, hivern de 2008

(Re)llegir

L'article publicat en aquesta secció duia per títol, en l'índex de la revista, «Francesc de Borja Moll i el discurs lingüístic il·lustrat». És el títol correcte de l'article malgrat que en el que l'encapçala a la p. 75 desaparegués per error el cognom del lingüista.

Al Marge

L'article publicat en aquesta secció duia per títol, en la portada i l'índex de la revista, «Quatre mirades sobre la situació del català»; en l'encapçalament de l'article, però, el títol que aparegué fou «Quatre mirades sobre la situació catalana». El títol original i correcte és «Quatre mirades sobre la situació del català».

Ressenyes

Josep M. Fulquet. *De plata pur*

En aquesta ressenya aparegué per error una frase gramaticalment incorrecta i incompreensible. On diu «Aquesta perspectiva obre el fil conductor dels poemes següents: una reflexió sobre el temps com a entitat dominant de l'experiència humana, entesa com a percepció d'aquest, és el que ens dóna consciència, i aquesta, doncs, només permet que ens coneguem com un passar incessant d'instant», originalment hi deia: «Aquesta perspectiva obre el fil conductor dels poemes següents: una reflexió sobre el temps com a entitat dominant de l'experiència humana en tant que la percepció d'aquest és el que ens dóna consciència i aquesta, doncs, només permet que ens coneguem com un passar incessant d'instant».